

Alexander Likhotal, Rusland. Over Principe 13 met betrekking tot het creëren van een mondiale dialoog over duurzame ontwikkeling

Het Earth Charter als voertuig voor verandering

Alexander Likhotal is sinds 1996 voorzitter en Chief Executive Officer van het Internationale Groene Kruis. Dr. Likhotal begon zijn academische loopbaan als docent aan het Instituut voor Internationale Betrekkingen in Moskou, en werd later Senior Research Fellow, hoogleraar politieke wetenschappen en internationale betrekkingen, en vice-voorzitter. Tijdens de periode van Gorbatsjovs perestroika werd hij hoofd Europese veiligheid van het Internationale Departement van het Centrale Comité van de Communistische Partij. In 1991 werd Dr. Likhotal benoemd tot woordvoerder en adviseur van de president van de USSR. Na diens aftreden bleef hij president Gorbatsjovs adviseur en werkte hij bij de Gorbatsjev Foundation als International en Media Director. Hij heeft een aantal boeken en vele artikelen geschreven.

De problemen die onze wereld nu kent, kunnen niet worden opgelost met hetzelfde denkniveau dat ze heeft veroorzaakt.

Albert Einstein

Twintig jaar na het eind van de Koude Oorlog, toen een nieuwe vrede leek te worden ingeluid, staat veiligheid weer boven aan de agenda. Een verhoogd besef van onveiligheid, dat we tot uitdrukking zien komen in krantenkoppen en opiniepeilingen, is voelbaar. De wereld kent toenemende spanningen, escalerend terrorisme, religieuze onverdraagzaamheid, gestage afbraak van ons milieu en systematische schending van mensenrechten. Dit alles toont meer dan ooit de noodzaak om tot de kern door te dringen van de verschillende conflicten; evenzeer moeten wij de verbanden gaan zien tussen vrede en veiligheid, armoede en afbraak van het milieu.

We hebben niet meer van doen met de traditionele dreiging van een tegenstander; de huidige uitdaging kunnen we beter interpreteren als gedeelde risico's en kwetsbaarheden. De uitgaven voor defensie verruimen of juist inkrimpen, lost niets op. Het afsluiten van grenzen en het instandhouden van de status-quo in deze extreem onrechtvaardige wereld, beschermt ons niet

meer. Deze 'problemen zonder paspoort' zullen de komende jaren erger worden, tenzij de wereld zich bewust wordt van een nieuwe, mondiale visie van gemeenschappelijke waarden, die als basis kan dienen voor de noodzakelijke, nieuwe vormen van dialoog en samenwerking tussen landen en beschavingen.

Als eerste, belangrijke stap moeten we de vernietigende cultuur van geweld en conflict omruilen tegen een nieuwe cultuur van vrede. Dat betekent niet alleen dat we onze instanties op het gebied van vrede en veiligheid moeten versterken en democratiseren om geweld, oorlog en conflict voor te zijn of te beëindigen; het betekent dat we op alle niveaus en alle terreinen van dit leven een complex van gedragingen, waarden, overtuigingen, en leefpatronen moeten ontwikkelen, die een vredige oplossing van conflicten bewerkstelligen, waarmee ook de behoefte aan wederzijds begrip en een mogelijkheid om als individuen harmonieus met elkaar en de gehele levende gemeenschap te bestaan wordt vervuld. Het betekent vooral dat er een nieuwe, mondiale veiligheid en duurzame ethiek wordt bevorderd.

Michail Gorbatsjov, voorzitter van het Internationale Groene Kruis en Maurice Strong, voorzitter van het Earth Council, initieerden de Earth Dialogues Forums, een reeks publieke forums over ethiek en duurzame ontwikkeling. Als richtlijn bij het bestuderen van ethiek hebben wij de volgende definitie aanvaard: een geheel van geaccepteerde overtuigingen, principes en waarden die menselijk gedrag sturen; een aantal gedragsregels of morele criteria van een individu of een groep. Met deze algemene definitie van ethiek, kunnen we verder gaan met het definiëren van 'universele ethiek', waarden en principes dus, die op alle niveaus van menselijke verscheidenheid van toepassing zijn.

Een groot deel van de wereld heeft de principes die 'universeel' worden geacht, al aanvaard. Daarvan maken bijvoorbeeld de ethische behandeling van burgers in oorlogstijd deel uit, en de behandeling van krijgsgevangenen, zoals vastgelegd in de Conventie van Genève. Voorts het verbod op slavernij en op marteling, zoals vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

Een aantal vooraanstaande burgerlijke en politieke leiders heeft

13. Versterk de democratische instellingen op alle niveaus, en zorg voor transparant en verantwoordelijk bestuur, en volledige deelname aan besluitvorming, en toegang tot het recht.

zich al jaren tot het uiterste ingespannen om een moreel kader te ontwerpen voor duurzame ontwikkeling. Hun streven kreeg gestalte in de vorm van het Earth Charter, een ethisch plan voor onze planeet. Het Earth Charter is een belangrijk document geworden op het gebied van duurzame ontwikkeling. Het Earth Charter is inmiddels onderschreven door meer dan tweeduizend organisaties, die honderden miljoenen mensen vertegenwoordigen. Toch zijn er nieuwe milieuprincipes, die algemeen geldend zouden moeten zijn, zoals de voorzorgsclausule of het principe 'de vervuiler betaalt' die in 1992 bij de Declaratie van Rio in 1992 werden gepresenteerd, nog steeds niet goedgekeurd. Gegeven de huidige omstandigheden ligt hier een bijzonder dringende taak: deze serie morele principes moet door regeringen, ondernemingen, en NGO's nageleefd worden, al was het maar om toekomstige generaties en onze planeet een kans op overleving te bieden.

De aanbevelingen hieronder vloeiden voort uit de resultaten van het Earth Dialogue Forum van het Internationale Groene Kruis in Lyon, februari 2002, en in Barcelona, februari 2004. Daar kwamen tweehonderd sprekers en meer dan tweeduizend deelnemers bijeen in het kader van het stimuleren en begrijpelijk maken van de principes van het Earth Charter.

Beide forums prikkelden nieuwe denkwijzen aangaande drie, onderling gerelateerde uitdagingen: duurzame ontwikkeling, het uitbannen van armoede, en voorwaarden voor vrede en veiligheid. Ze werden vormgegeven als interactieve podia om de dialoog te vergemakkelijken tussen een verscheidenheid aan deelnemers onder wie burgers met officiële beslissingsbevoegdheid, ondernemingen en industrieën, religieuze en spirituele leiders, als ook vertegenwoordigers van internationale instanties. De voornaamste conclusies richten zich op de aanname dat het realiseren van blijvende vrede, voorspoed, stabiliteit en duurzaamheid, wezenlijke veranderingen vereist in de wijze waarop de internationale gemeenschap de essentiële, complexe wortels van instabiliteit en onzekerheid definieert en aanpakt.

Het werd duidelijk dat ethiek de basis moet vormen voor duurzaamheid. Sommige ethische principes zijn al opgenomen in nationale en internationale wetgeving, maar het is nodig dat alle universele waarden dezelfde erkenning en status krijgen, en dat universele principes universeel worden toegepast. Ethische waarden hangen samen met verschillende culturen en die verschillen moeten gerespecteerd en beschermd worden, maar er zijn ook bepaalde ethische principes die uitstijgen boven iedere diversiteit. Die moeten worden omschreven en in wetten verankerd worden. Universele ethische principes die duurzaamheid bevorderen, moeten via wetgeving afgedwongen kunnen worden.

Als antwoord op de mondiale realiteiten moet er een verschuiving plaatsvinden van onze kijk op nationale soevereiniteit. Het gaat dan vooral om het accepteren dat mondiale verantwoorde-

lijkheid nationale grenzen overschrijdt. Problemen zijn trans- en internationaal geworden, dus de oplossingen moeten dat ook zijn. Nationale en internationale veiligheid hangen in toenemende mate af van duurzame en ethische benaderingen. Problemen als vervuiling 'zonder grenzen', armoede, en sociale onrechtvaardigheid zijn kwesties van internationale duurzaamheid en veiligheid, die we slechts kunnen oplossen door gezamenlijke, coöperatieve internationale bemoeienis.

Het is de hoogste tijd de prioriteiten te verleggen die materiële welvaart stellen boven persoonlijk welzijn en rechtvaardigheid. Deze principes moeten hun weerslag vinden in verandering binnen lokale, nationale en internationale wetgeving, en door de voorschriften en het beleid van mondiale instellingen, ondernemingen en regeringen te veranderen. Er moet bijvoorbeeld echt iets veranderen in de manier waarop nu wordt gemeten wat een land presteert, namelijk vooral gebaseerd op economische indicaties; het geheel moet worden beoordeeld: gezondheid, mate van armoede, biodiversiteit, en sociale rechtvaardigheid.

Alleen vrijheid en democratie kunnen deze uitdagingen aan. Geen enkele andere regeringsvorm kan meer legitimiteit opeisen, en binnen geen enkel ander systeem kunnen politieke klachten effectiever worden geuit. We moeten het groeien van democratische bewegingen in ieder land steunen, op basis van onze belofte tot solidariteit, gezamenlijkheid en culturele diversiteit, afziend van iedere poging om 'democratie' te exporteren. Burgers zijn medespelers, geen publiek. Zij belichamen de principes en waarden van democratie. Een krachtige burgermaatschappij die een strategische rol speelt bij het beschermen van lokale gemeenschappen, het tegengaan van extreme ideologieën en het omgaan met politiek geweld, kan uitsluitend een legitieme zijn.

Structurele ongelijkheid binnen gemeenschappen moet tegengegaan worden door groepsdiscriminatie uit te bannen en barrières binnen het socio-economisch verkeer te slechten; de educatie, werkgelegenheid en invloed van vrouwen moeten gestimuleerd worden. De consequenties van een snelle socio-economische verandering moeten gematigd worden door zwakkeren toegang te bieden tot de wereldeconomie via belastingvrije regelingen, lidmaatschap van internationale handelsorganisaties, en het doorgeven van essentiële technologie door het ontwerpen van hulp op lange termijn en door een investeringsbeleid dat bijdraagt tot duurzame ontwikkeling. Gemarginaliseerde groepen moeten een nieuwe impuls krijgen en aangezet worden tot deelname. Het ontwikkelen van educatiesystemen moet samengaan met werkgelegenheid. Radicale ideologieën moeten beantwoord worden met het stimuleren van de groei van de organisaties binnen de burgerlijke gemeenschap en toenemende, positieve ervaring met democratische groeperingen en denkbeelden door programma's van uitwisseling en dialoog.

Earth Dialogues benadrukte ook dat de escalatie van de mon-

diale problemen in vele opzichten toegeschreven kan worden aan een wereldpolitiek die achterblijft bij de processen waar het in onze wereld om draait. De politiek faalt, en bewijst niet in staat te zijn te reageren op de uitdagingen van mondialisering. Het is teleurstellend dat, meer dan tien jaar na de nieuwe kans op leven met het einde van de Koude Oorlog, het grote geheel ineens stort.

De wereld heeft leiders nodig die begrijpen dat, zoals het Earth Charter het formuleert: "(...) na voorziening in de eerste levensbehoefte het bij de ontwikkeling van de mens in de eerste plaats gaat om meer te zijn, niet om meer te hebben" (Preamble, vierde alinea). In een wereld die in toenemende mate wordt belaagd door corruptie, hebzucht en eigenbelang, hebben we leiders nodig die de morele moed hebben hun besluitvorming op deze nieuwe mondiale ethiek te baseren.

De moderne wereldpolitiek moet niet gebaseerd zijn op het conventionele principe van machtsevenwicht, maar meer op een evenwicht in belangen, en de dialoog tussen culturen en gemeenschappen moet het belangrijkste gereedschap worden. De politiek moet zich bezighouden met mogelijkheden tot samenwerken en manieren om door impasses heen te breken door het presenteren van rechtvaardige oplossingen voor een echte wereld, op lange termijn, geen lapmiddelen of oneerlijke compromissen.

We denken dat dit mondiale samenwerking zal behoeven vanuit de bevolking, inclusief het streven om tot een evenwichtige bevolking te komen, met een krachtig vermogen om menselijke en sociale gezamenlijkheid na te streven; een consumptiepatroon dat het produceren van goederen en diensten bevordert op basis van minder materiaalintensieve, herwinbare of recyclebare bronnen; herwinbare en schone energiebronnen; goederen en diensten die weinig ruimte en land innemen; producten en diensten gebaseerd op sociale en milieuvriendelijke technologieën; het rechtvaardig nastreven van de Millennium Developmental Goals; beleidsmaatregelen om mondiale markten beleidsfouten te corrigeren; het consolideren van multilaterale instituten, zoals de Verenigde Naties, en de drie partners: regeringen, ondernemingen en de samenleving.

De uitdaging is ons duidelijk. Nu moeten we haar vertalen in daden. Om dat te realiseren hebben we een wereldwijde Glasnost nodig: openheid, transparantie en publieke dialoog – van de kant van landen, regeringen, en burgers om consensus over deze uitdagingen te bereiken. En we hebben een beleid nodig van preventieve betrokkenheid: internationale en individuele verantwoordelijkheid en activiteit om het hoofd te bieden aan armoede, ziekten, milieubederf en conflicten, in een vroeg stadium en zonder gewelddadig optreden, zodat militair ingrijpen niet de enige optie is.

Het Earth Charter, een blauwdruk voor relevante, ethische principes, is misschien geen wondermiddel. Het is ook nooit als

zodanig ontworpen. Het is wel een doortastende en creatieve poging om de verandering van onze wereld naar een veilige, rechtvaardige en gezamenlijke toekomst te stimuleren. ●